

Jubilæumsfugl, juli 2026 – Sortterne

- Af Jesper Tofft

Sortternen i Sønderjylland – fra 1970'erne til i dag

I DOF's første atlas-undersøgelse i årene 1971-74 (T. Dybbro, 1976) blev sortternen registreret i hele 17 kvadrater á 5 X 5 km i det sydlige Jylland – syd for en grænse mellem Varde og Vejle. Men da de konkrete steder blev hemmeligholdte, ved vi ikke præcist hvilke lokaliteter, der var tale om. I DOF's næste store projekt, lokalitetsregistreringen 1977-79, som jeg også selv deltog i, blev arten i det egentlige Sønderjylland, som det var før kommunalreformen fra 2007, konkret registreret som ynglefugl i 6 forskellige områder: Kogsbøl Mose, Kongens Mose, Sølsted Mose, Abkær Mose, Rudbøl Sø/Magisterkogen samt de ydre koge i Tøndermarsken, dvs. Ny og Gammel Frederikskog og Rudbøl Kog.

Foto: Poul Junk

I 1980'erne forsvandt sortternen fra de mindre moser, og var i 1990'erne kun at finde i Kongens Mose og i Tøndermarsken. Fra anden halvdel af 1990'erne til i dag har sortternen kun ynglet i Tøndermarsken. Og de i sidste 20-25 år kun i de indre dele af kogene ved Rudbøl Sø/Magisterkogen og Hasberg Sø. Dette yngleområde langs Vidåens bredder skal opfattes som en enhed, hvor fuglene kan flytte rundt indenfor. Det er ca. 9 km langt.

Rugende sortterne, Hasberg 2025. Foto: Jesper Tofft

Den samlede bestand er dog ud fra ovenstående beregnet til ca. samme størrelse i dag som i 1970'erne. Om end den i mellemtiden har svinget en del og været noget lavere end i dag, hvor vi har ca. 70-75 par i Tøndermarsken, heraf nogle på den tyske side af området. Dvs. at vi her ikke kan tale om en afgrænset dansk bestand, men om en fælles dansk-tysk bestand, da populationen ligger lige på grænsen, og udnytter begge sider til fouragering og redebygning.

Sortternekoloni ved Terkelshøl, 2026. Foto: Poul Junk

Siden 2015 bliver sortternen intensivt overvåget i yngleprocessen og hjulpet med udsætning af svømmende redeplatforme, som bedre kan tåle de svingende vandstande end hvis de anlægges reder på naturlige steder som ovenpå svømmende vandplanter, små tuer samt mudderbanker, som ofte bliver oversvømmet ved kraftig stigning i vandstanden. Det er her et mål at opgøre den årlige ungeproduktion som et udtryk for bestandens trivsel. Projektet ledes og finansieres af Nationalpark Vadehavet, Naturstyrelsen og Landesamt für Umwelt Schleswig-Holstein.

Terkelshøl 2026. Tre små unger på forreste flåde og to små unger på bagerste flåde. Foto: Jesper Tofft.

Som følge af dette projekt steg ungeproduktionen, dvs. at redeflåderne bidrog til en højere ungeoverlevelse. Og da sortternen er meget trofast overfor yngleområdet – modsat andre ternearter – kommer ungerne tilbage til det sted de er født. Derfor er bestanden, som følge af en højere ungeproduktion, steget jævnt fra 2018 til 2024 (85 par), dog stagnerende i 2025-26 med 65-75 par.

Fuglene ankommer til ynglepladserne i Tøndermarsken i første halvdel af maj, nogle dog først i anden halvdel af maj, så ikke før i begyndelsen af juni kan man regne med at alle par har etableret sig med reder. Hvis fuglene mister rede og æg inden midten af juni, vil de typisk lægge et nyt kuld et andet sted. Derfor er der faktisk hvert år en forskel på ca. en måned mellem de første og de sidste flyvefærdige unger.

Sortternerede med tre æg. Terkelshøl 2026. Foto: Poul Junk

Udover Tøndermarsken er der kun to andre danske ynglepladser for sortternen, nemlig Husby Sø i Vestjylland og i Vejlerne i Nordvestjylland. Det er pudsigt, at de sortterner, som yngler i Vejlerne, om foråret ser ud til at ankomme før de sønderjyske fugle. Det tyder på forskellige delbestande med forskellige traditioner.

Fra midten af juli til ca. 10. august forlader de lokale ynglefugle området, og trækker sydpå mod vinterkvarteret i Vestafrika.